Број 90 У Новом Саду у среду 27 априла (10. маја) 1911. Година XLVI

»Застава« излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 круна Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 25 п. за четврт године 9 кр. 75 пот. — За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Ванредним бројевима од петка цена је: На пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. За стране земље годишње 6 круна 50 потура.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво »Заставе« је у кући г Јована Т Чавића. — Администрација »Заставе« налази се у кући, где је Милетићева штампарија у главној улици бр 20.

Дописи шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији »Заставе«,

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура

Чек-конто 12008.

Самосталци у процепу.

(Извештај из Будимпеште.)

Самосталци се не осећају најбоље. Што се више ближи састанак српског народног црквеног сабора, њима је све теже. Дошло је време, да покажу, шта су у стању, али уједно је дошло време и да испуне оно на што су се обвезали пред Куеном и калуђерима: да створе јединствени штатут. Иако су прошле године сами тражили сазив сабора ради уређења српске народне црквене автономије још за прошлу јесен, противили су се сазиву сабора у заказано време, а хтели су, да се сабор никако и не сазове. Али Куен није хтео о томе ни да чује — и да га самосталци не би више могли изиграти, наредио је, да се у званичном листу још у децембру месецу објави краљева одлука о сазиву српског народног црквеног сабора. После тога самосталци нису имали куда, него да се упусте у спремање предлога за законодавни рад, али су поручили Куену, да неће предузети законодавни рад, ако не отера Томашића или не заповеди Томашићу, да их прими у владину странку. Самосталци су спремни да уреде автономију по Куеновој жељи, ако направи с њима нови пакт и дозволи им, да и они буду владина странка.

Међутим Куен не зна за шалу. Он тражи од данашње саборске већине, да у сабору створе све уредбе, потребне за уређење српске народне црквене автономије, јер је сабор и ту циљ у сазван по жељи саме саборске већине. Куен неће да чује ни за какве нове погодбе, него се чврсто држи оне погодбе, коју је прошле године склопио са самосталским вођама. На то су и самосталци поручили, да се они не смеју упуштати у градњу автономије, јер немају гаранције против октројака, а Куен им одговара: Зашто сте тражили сазив сабора пре него што сте се са мном споразумели у погледу гаранција? Нисам вам давао никакве гаранције ни прошле године, па ипак сте тражили сазив сабора ради законодавног рада. Уједно је Куен поручио самосталцима, да неће дозволити да изиграју краљевску одлуку, по којој се сабор има бавити уређењем автономије.

Разуме се, да је ова порука изазвала трку међу самосталцима. Треба да раде, а нису се ни спремили за рад, нити им се баш ради, а Куен изашао бичем, па гони на рад. Сами су ушли у клопку, из које не могу напоље. Куен их неће лако пустити из те клопке, па је краљевском комесару дао овлаштење, да попрети распустом сабора, ако самосталци не буду хтели да раде оно, на што су се обвезали и ради чега је сабор сазван. То значи, да ће доћи нови избори посланика, на којима ће самосталци пропасти, па ће онда изгубити и власт у автономији. На политичком су пољу већ обрали бостан, а ето долази време, да се изгубе и са автономног поља, за које су се грчевито ухватили као за своју последњу узданицу. Зато пишите самосталци као гуја у процепу, али наше им сузе не помогоше. Како су радили — онако су и прошли. Они ће хтети да прикрију своју бруку изнашањем клевета на радикале, али у лажи су кратке ноге. па се брзо ухвати („Браник“ је већ почео да подмеће, као да се самосталцима не дозвољава претрес радикалског газдовања у автономији, а то је ординарна лаж. Ево шта је у ствари. Кад се тражи сазив сабора ради уређења автономије, онда се та ствар мора по закону метнути и на дневни ред и расправити. Иначе је изигравање. Ур.).

Свевид

Саборски одбор и израда предлога о свештеничкој дотацији.

Већ сам поступак саборског одбора са израдом дотационог предлога показао је, да је слободоумље и демократизам српске самосталне странке, да је њезина симпатија и праведност према свештенству, да је њезина озбиљност и солидност, којом се бахато разметала и у питању уређења свештеничке дотације, да је то све једна велика лаж и опсенарство.

Приказаћемо тај поступак. Одлуком својом од 3 (16.) јунија 1910. овластио је сабор саборски одбор, да може, у сврху спремања потребних основа и предлога за законодаван рад, „сазвати анкету и попунити се стручњацима“. Ова саборска одлука се несумњиво протеже и на предлог о дотацији.

Па како је саборски одбор употребио ово саборско овлаштење?

Свом члану, којем је поверио израду дотационог предлога, придодао је у помоћ једног архимандрита. Њега јединог.

Дакле, цела дотациона анкета у једном јединому човеку. И тај човек је један једини стручњак у питању дотације, којега је саборски одбор умео и могао пронаћи и као такова признати и прихватити ван своје средине. А кад се томе дода, да је и тај анкетни и стручњачки јединац калуђер, онда, држимо, да не треба више ништа додавати илустрацији слободоумног и демократског, симпатичног и праведног, озбиљног и солидног поступка саборског одбора. Ironији и сатири свега тога, сасвим је доста удовољено.

Последице тога казаће нам и проказати предлог о дотацији, кад до њега дођемо.

Шта је самосталски саборски одбор хтео тим својим поступком? Да ли је хтео да докаже, како у целом овомитрополитском световном свештенству нема ниједнога, који би пристао у дотациону анкету; ниједнога, који би у питању дотације био стручњак, бар као архимандрит Зеремски? Или је самосталски саборски одбор целу ствар дотације хтео да учини смешном и комичном, да се свештенством и његовом дотацијом протитра, а тим покаже — ко зна у коју сврху! — да му је до

ПОДЛИСТАК.

Бранислав Редифски, Осијек:

ПОСЛЕДЊЕ СТРАНИЦЕ ДНЕВНИКА

— О, луди сањару! Шта ћеш овдје у тој вреви?! Зар те је иронија судбине довела до тога, да тражиш „свој идеал“ у плесној дворани?!... Па, зар би те веселило, да га нађеш овдје?! Зар би ти било мило, да је „идеал твога срца“ у идеалима плесне дворане?

Било разборито или глупо, то ми је свеједно, ја морам, морам — па Бог! Шта су воља и разбор против оне унутрашње чежње, која раздире душу, а ипак је некад чини блаженом?!... морам — па морам!... Мисли на ту ријеч, ти створе без осјећаја, који тако немилостиво одбијаш олује страсти у човјечијој души!... Мисли!... опет понављам... мисли на то и не заборави, да у њој налазиш оправдање за гдјекоје људске жеље, смућено... разорено... и... шта покреће све оне веселе и раздрагане особе?!... Дошле су овамо, да нађу веселља и задовољства, јер им чежње, што су тражили, или је плесна позорница одржавала само идеју велике драме људскога живота — живота!?!

— А, шта је то — идеја?...

Слутити, надати се и бити разочаран!“ Гледај слаби људски створе, у тим је ријечима садржан читав људски живот! Да, драга браћо моја... читав људски живот!...

Шта је било?!... у вреви ме погоди један поглед... поглед тако стран... а ипак, тако познат... поглед... познат... сретан... да... поглед...

Не, та то није, о, одакле, то је варка?! Видео сам је... нашао сам — „идеал срца свог“... да „идеал“... њу... да... она... јест!...

Не смијем се дуље бавити тим успоменама, јер ми одмах срце стегне нешто хладно, нешто страшно... да ми не одпрхну, не изчезну попут лаких, сјеновитих слика... Својом сам је руком обавио, чврсто и дубоко јој загледао у плаве, дивне и јасне њезине очице... Да, то је она.. она... идеал... опет само... сан... Анице... зар је могуће?! Ти... сан... па...

Шта је борба?! Сва разочарања људског живота... напрама једном оваком часу?! Анице!... о што би било лијепо, дивно пропасти и умријети у таквом часу... у твојем наручју! О... ча со ви!... О, судбино! Ходи, одузми ми ову прекомјерну срећу! Одузми! Ходи... ево... узми!... носи!... па... не дај, да се продужењем оскврни светиња овога часа... О, часо-о ви... нашао сам те Анице... то још више... него... ништа!?!

Услишала си ме — добросрећна судбино! Одиграна је „драма мога живота“ у два чина. Дуга, велика, дугочасна два чина. Само сам слутио и надао се, сада је свршено — Анице — свршено! Сјајно! Дивно! Које ли идеје?! које?.. која ли раздиоба улога?.. Први чин — падање: — други слутња; трећи?! Нема га....

О — интрига комада! Није ли најједноставнија, најразумљивија, па је човјек само пожељети може?! Јест!

Приближио се неки младић — она га узе испод руче — Анице! — нестаде је из сале... јаој!...

Ко је тај младић?

Заручник. Она га неизмјерно љуби и обожава — додаје Олга ироничким смијехом на малим ко раљним уснама и презирно ме погледа.

Плес је — свршен... Нико није у томе часу сретнији од мене? Можда — Јоца? Омамљен сам блаженством. . Свако се чезнуће мора испунити — мора — јер ја се више ничему не надам — ничему, управо ничему... А и чему би се надао, кад ми Аницу отеше?.. Али ипак, надам се — да, надам — сјећам се како пјесник каје:

„Нада је живот,
Нада је све —
У нади човјек живи
У њој и мре...“

да... да.. право је, — то — тако... мора...

Желим кући — морам... Хоћу да испуним „посљедње странице свога дневника“ — плесним успоменама! Ви сте једине у моме дневнику — једине — али једине... Ви сте — „румен зора“ мога живота на посљедњој страници мога дневника!

Чудновато!

Говори се о — вјечности! Хоће ли ми, Анице, послије ове румен зоре свануги жељени дан — дан љубави и среће!?!

Да, желим кући — кући... Мила и незаборављена Анице, немилосрдна Олго и сретни Јоцо. — ја Вам желим: лаку ноћ!... Љубите се и будите срећни!. .

Још једном хоћу да проживим свој живот — своју љубав — своју милу младост — а онда — онда ван у тамну ноћ — да сањарим.., да... и..

— Свањива!....

Осијек, 1910.

свештенства и његове дотације колико и до лањског снега? Озбиљна су ово питања и горка, али на таква питања нас приморава и упућује неозбиљност и непромишљеност поступка саборског одбора око припреме и предлога о дотацији.

Но, ма који узроци том поступку били, тај поступак је: Инзулт на српско световно парохијско свештенство, инзулт и на питање свештеничке дотације.

Да тај инзулт буде јачи и осетљивији, да буде дуготрајнији, да постане и историјски, предлог на свештеничку дотацију није кодифицирао свештеник члан саборског одбора, него — калуђер, (архимандрит Зеремски).

То је шамар по лицу целога парохијског свештенства карловачке митрополије.

Ако га не осећају господа свештеници у самосталском саборском одбору, нема сумње да ће их се наћи ван саборског одбора, који ће га мужевно одбити и одбацити у лице онога који га је наменуо образу световног свештенства.

Ако тај шамар годи и ако је мио некој господи свештеницима у самосталној странци, и ако под тим шамаром они не осећају бола, нека и даље подмећу своје образе шамарима самосталне странке. И нека их бију, нека их брчкају, нека их понижују до пузавости, до ропске бесвести. А ми са индигнацијом протестујемо против неразмишљеног и увредљивог поступка саборског одбора. И тражимо од сваког свесног свештеника, па и од световних посланика радикалне странке, да нашем и своме протесту у овој ствари даду најјачег израза кад прилика дође, баш у сабору самом.

*

Протест наш обухвата још један некоректан, неозбиљан и несолидан, управо реакционарни и насилнички поступак самосталне странке и њезиног саборског одбора.

Предлог о дотацији није публикован пре сабора. О њему не зна ништа ни народ ни свештенство. Ни једном ни другом није пружена могућност, да непосредно о њему кажу своју реч. Кроји се капа народу, кроји се капа свештенству, а нису ни преслушани. Хоће да се реши четрдесетогодишње питање у нашој автономији, хоће да се реши питање, које четрдесет година, после Решкрипта, важи као једно наше народно-црквено друштвено питање. И хоће да се реши без питања, без преслушања обадва интересента, којих се то питање непосредно тиче. Је ли то демократизам и слободоумље српске самосталне странке? Је ли то симпатија и праведност њезина према свештенству? Је ли то њезина озбиљност и солидност у законодавном раду? Зар тако раде они, о којима „Србобран“ прича бајку, да су „учинили све, што је било у људској моћи?“

Не. Тако раде они, који злонамерно раде; или они, који су неспремни и неспособни за посао, којега се примају и лађају.

То је карактеристикон посла самосталског саборског одбора у ствари свештеничке дотације.

И ми смо уверени, да ће се против свега тога чути одлучан и гласан протест и у сабору.

*

А јер је саборски одбор са спремањем и предлога о дотацији поступао како не треба, и јер смо уверени, да се са тако израђеним предлогом неће и не може решити дотационо питање; ми смо уверени и о томе, да ће тај предлог доживети свој фијаско, свој гроб, у — саборској архиви.

Пирамида автономних законских предлога и донесених а непотврђених закона нарастиће, материјал за студирање дотационог питања умножиће се. Али ће дотација остати — нерешена

И кад год се буде решавала без свештенства и без споразума свију странака на сабору, неће бити решено.

Што се неће решити ни ове године, неоспорна је и једина је заслуга српске самосталне странке и њезиног саборског одбора. То им најлојалније и отворено — признајемо.

Виктор.

Политички преглед.

Шта ће бити с Ерталом?

Прозвани аустријски Бизмарк, правим именом гроф Ерентал, још увек је болестан. Био је и у лепом Дубровнику, да својој бољетици нађе лека. Како се чује, не жури се, да се врати у Беч. Говорило се, да ће се вратити до 2. (15.) маја, а ево неки бечки листови јављају, да ће се вратити тек за 14 дана, ако и опет не продужи свој допуст! Како „Славишес Тагблат“ јавља, не даду му да се врати, док се не постигне споразум с Русијом, која неће ни да чује о пријатељским односајима, док је Ерентал министар спољашњих послова. Реч је о посети нашег престолонаследника у Петрограду — па док се то питање не реши, Ерентал неће преузети управу министарства спољашњих послова. Поговара се, да је наш престолонаследник тога ради дошао ових дана онако изнанадно у Будимпешту. Ерталов заменик, маркграф Палавичини, неће се враћати у Цариград, где је досада био посланик, него ће дужности аустроугарског посланика и даље отправљати Палавичинијев заменик Милер. Из тога се закључује, да Ерталово здравље није најповољније. Свакако је чудновато, што тако дуго већ Палавичини замењује Ерентала, а Милер Палавичинија. Ова дуготрајност у замењивању има свога важног разлога, па ће се укратко видети, шта је у ствари.

Русија против немачких усељеника.

Нарочити одбор руске државне думе расправљао је ових дана законски предлог, којим се иде за тим, да се Немцима закрати куповање поседа у западној Русији. По том предлогу, у будуће биће забрањено, да се странцима насељеницима (ту се мисле Немци) продају поседи у гуверницама Волинији, Кијеву и Подолији, ма да ти странци доцније и стеку руско поданство. Она пак имања, која се данас налазе у рукама немачких колониста, не смеју се више продавати Немцима, него после садањих власника могу прећи у немачке руке само путем наследства и то на мушке потомке. У одборској седници је од стране владе изрично наглашено, да се та одредба неће тицати Пољака из Руске Пољске и да ће се така одредба, закон, створити и за Руску Пољску. Предлог је тај тада усвојен са свима гласовима против два. И моћна Русија дакле мора да се брани строгим законима од немачке поплаве.

Бугарски лист против бугарског краља.

Нова бугарска коалициона влада под председништвом Гешова добро је примљена и у Цариграду. Гешов и чланови његове владе велики су противници бугарске четничке акције у Мађедонији; то знају добро и у Цариграду, те верују садашњој бугарској влади, да жели пријатељства са Турском и зато је турски министар спољних послова Рифат паша и изјавио у турском сабору, да ће у будућности моћи доћи до споразума између Турске и Бугарске. Када су тако данас између Турске и Бугарске успостављени нешто бољи, искренији односи, долази сад софијски лист „Ден“ и пише, како је узалудан сваки рад данашње бугарске владе на одржању мира, кад бугарски двор, кад бугарски краљ Фердинанд рови против тог рада, кад у тајности подстиче и потпомаже мађедонске револуционаре и то у сврхе, које су далеко од интереса бугарске државе. „Ден“ држи, да ће револуционари у Мађедонији опет отпочети разбојништва на подстрек бугарских дворских кругова, као што је то било 1902. године за време Даневе владе. И ко се нашао да брани краља Фердинанда против тих нападаја бугарског листа? Листови, који стоје у служби бечке дипломације, па међу њима и „Будапешти Хирлап.“ Тај лист тврди, да „Ден“ пише онако по подстицању из Русије, где се — каже „Б. Х.“ — боје, да ће Бугарска ступити у тесно пријатељство са Аустроугарском. Аустроугарска, каже даље „Будапешти Хирлап“, не тражи никакве услуге од Бугарске, неће ни да је одврати од Русије, којој Бугарска има много да захвали, а брани и краља Фердинанда, тврдећи, како се краљ Фердинанд никада није толико слагао са политиком бугарске владе према Турској као данас. Баш то, што се писањем софијског листа „Дена“ осетили погођенима листови, који стоје у служби бечкој дипломацији, много казује.

Догађаји у Мароку.

Из Марока стижу врло неповољни гласови. Главна мароканска варош Фез у великој је невољи. Фез су опколила побуњена мароканска племена, а у њему нестаје и хране и џебане. Држи се, да се Фез, ако не добије помоћи, неће моћи држати дуже од 14 дана Положај у Мароку је данас овај: У Фезу нема управо француске војске, него је то урођеничка војска, око 7 хиљада људи, којом заповедају француски официри, пуковник Манген и мајор Брамон; који су били већ раније у Фезу, јер су онамо послати да уче мароканску војску. Када се побунила племена Шерага, Улад Ајша и Улад Џама, која станују у околини северно од Феза, онда је мајор Брамон послан са једним одељењем војске против њих. Он се успешно борио против побуњених племена, али кад је и сама престоница Фез допала у опасност, добио је налог да се врати и пре неколико је дана и стигао натраг у Фез. Француска је имала своју посаду на западној обали у Шујји, равници око Казабланке под заповедништвом генерала Моанија Та се посада састојала из 8 батаљона, 5 одељења с ма-

---

Бранислав Редифски, Осијек:

НА ДУНАВСКОЈ ОБАЛИ.

(Успомена на 11. април 19**.)

Пролетно је вече, тихо и мило... Вјетрић лахко пири, а рој сићушних звездица сија и трепери... Блага мјесечина обвија цијелу земљу и милује шарно и мирисно цвијеће по пољима и долинама... Стојимо на обали Дунава... Дунав лагано, тихо и тајанствено шуми и чини ти се, као да ти прича причу из прошлих сретних дана... Уз обалу краде се чамац и помало га нестаје у помрчини... нико се не чује... небеска се канди ла гасе.... тајанствени мир....

Били смо сви очарени и усхићени овом тајанственом тишином... Дунав тајанствево шуми... звијезде трепере... а из младих снажних грла зачори се права народна сремска пјесма:

„Ој, Дунаве, тиха водо ладна“!... Пјесма је лагано изумирала и разни јој се акорди губили у тишину ноћи... То је била пјесма, права истинска — од срца... сви смо пјевали са неким заносом и ганућем!.... Свима је срце бурно куцало, очи се свијетлиле, образи црвенили — били смо у тој сви занијети, срећни и задовољни... Валови су носили последње акорде некамо далеко... далеко... нашој браћи, која су можда у тај час осјећала као и ми?!...

Умукнусмо.. завлада опет онај тајанствени мук.. не чујеш ни гласка лахког повјетарца . сребрни валови пјенуше се и нагађају — натјечу о првенство... Милош употрјеби ову прилику и са неколико искрених, јарких и заносних ријечи проговори Дунаву и поздрави га .. говорио, како може само говорити онај, који осјећа и зна, што се све на Дунаву догодило... То је била његова химна... Дунаву!....

Умукну — опет мир и тишина... а у томе се чинило, као да му се Дунав захваљује, а валови су се понели још бјесније натјеривати... као да му се захвале... Сад смо били још усхићенији.... осјећали смо неко неописиво задовољство и блаженство о нашим младим душама, а многима је канула суза радосница.... нијесмо могли да се нагледамо и науживамо оне красоте, коју нам је свевишњи подијелио....

Природа је замирала — дријемала... Валови су још јаче шумили... вјетрић је подухивао, а једна звијезда засја и — нестаје је... у то се зачуше из далека први звуци неке народне пјесме — а за тихи час умукоше... Ми се тргосмо из свога заноса и запјеваемо сложно, али тихо и једва чујно:

„Широк Дунав, раван Срем“!.

Лагано смо се одмицали од обале, а последњи акорди мјешали су се с сребреним валовима и летили нашој браћи — тамо далеко.....

Пролетно вече... ветрић лако пири, а ми сретни, задовољни и блажени остављамо милу Дунавску обалу и у својим срцима носимо милу и драгу — успомену, на овај свечани дан. 11. (24.) априла!...

Браћо! Сетите се чешће овог дана — на Дунавској обали и оне умилне и заносне пјесме:

„Ој, Дунаве, тиха водо ладна“!...

шинским пушкама, 2 ескадрона коњице, 2 пољске батерије, 1 женијске и 2 тренске компаније. Осим тога имала је још и урођеничке војске, шест „гумова“, а сваки гум броји 150 пешака и 50 коњаника Када је избила побуна, та је војска у Шауји појачана, скоро удвостручена из Француске, и једно оделење под заповедништвом пуковника Брилара добило је заповест, да одмах продире према Фезу. Друго оделење под генералом Моанирем иде за њим и чува путеве и држи урођенике у запту, да не би и међу њима избио устанак. Пуковник Брилар тешко продире, јер се урођеничка племена непријатељски држе према њему и мора с њима уз пут непрестано да се бори. По најновијим гласовима Брилар је стигао тек до града Дар Зрари, који од Феза лежи на 100 километара. Французи имају сталну посаду и у северо-источном крају Марока према Алгиру, и то у Уџди, отприлике 3 батаљона. Сада је и та војска појачана из Француске и Алгира и кренула се и два крила (једно иде преко Таурирта, а друго јужније према Дебду) према Фезу. На челу те војске је генерал Туте, а војска та броји око 5500 људи. Та је удаљена од Феза још на неких 200 километара. И Шпанија је истурила своју војску у Мароку, и то из Цеуту до Тетуана (на северној обали), у Лараху (западна обала), и има своју посаду у Мелили (северна обала), али ће шпањолска војска почети дубље продирати у земљу тек када види, шта ће чинити француска војска. Шпанија ће поћи напред, кад је гурне Немачка.

Нови Сад, 27. априла.

Самосталско газдовање у автономији.

Самосталци су се прошле године разметали својом штедљивошћу, а кад су се дочепали већине у сабору, они су својим партизанима делили народно благо и шаком и капом. Ако је молилац био самосталац, либерал, алмажан или подрепаш, дали су му све што је тражио, а најбоље су наградили Мих. Полита, кога они „високо штују“. Последице самосталског газдовања већ се опажају. Закључни рачун српских народно-црквених фондова завршен је са дефицитом преко 7000 круна. Код појединих је фондова дефицит већи. Неприкосновени фонд има дефицит преко 60.000 круна, клирикални преко 15.000 круна, а јерархијски пак преко 5000 круна. Тако изгледа самосталска штедња у пракси. Према начину писања самосталских листова требало би сад рећи, да је самосталски саборски одбор оштетио народне фондове са више од 80 хиљада круна већ прве године своје управе. Зар не?!

Дописи.

Из Банатске Границе. *„Народна љубав“.* Белоцркванска филијала јужноугарског учитељског удружења одржала је ових дана свој скуп у лепој и напредној српској опћини Избишту, на коме су уз врло леп број комуналних и државних учитеља присуствовали: школски надзорник вршачке експозитуре, надсолгабиров, нешто интелигенције и доста ратара. — После обављене званичне седнице, на којој се, по речима персијског мудраца, чуло много „клепет млина, али брашна, брашна нема“, одржао и поред велике скупоће а „мале“ плате, облигатан банкет са кићеним здравицама.

Највећу пажњу обратила је здравица веома напредног и трезвеног ратара Арсе Ђурића, председника српске земљорадничке задруге, коју је милозвучним српским језиком напио учитељству и њиховом надзорнику Молнару. Слушајући овог ретко начитаног Србина ратара, помислих, где је среће, да у сваком српском селу имамо бар десеторо оваких људи, где би ми у народној свести, родољубљу и напретку стојали? — Под утиском лепе песме — рече Арса — моли народно учитељство, да после дужности према школи не заборави ни дужности према својој цркви, јер црква без школе не може постојати, нити ће жива црква — народ бити напредан. Црква је темељ, на којој школа зида зграду, зграду народне будућности; не ваља ли темељ, сруши ће се зграда. Па зато моли школског надзорника, да упути учитеље, да поје у цркви, оснивају певачка друштва, а учитељство моли да не иште одмах материјалне награде, јер највећа је награда народна љубав. Народна ће љубав омогућити, да се учитељство и материјалним срествима награди, јер наш народ уме да цени заслуге својих заслужних школа.

Да ли ће комунални учитељи послушати Арсине речи, видећемо, али овај говор човека из народа нека послужи за поуку неким српским вероисповедним учитељима, који слушајући савете наших подрепаша, хоће да дођу са народом у сукоб. С и треба да знамо, да у овом тешком времену србовања, народ наш ће очувати своју љубав према цркви и школи својој и неће поклекнути; па зато сви без разлике чинимо своју дужност према свом народу, јер ми смо смртни, а народ је — вечан

Посматрач.

Лалић. (*Дечја забава.*) 30. априла су Жарко Чичовачки и В. Симендићеа, овдашњи учитељи, са децом из основне школе приредили забаву.

Све досад смо чекали, да ће ко јавити успех те врло лепе и поучне забаве, али узалуд.

Ја нисам претплатник „Заставе“, јер је имам прилике читати у овдашњој читаоници, али мислим да ће ми поштовано уредништво штампати ово неколико редака иако сам по народности Словак, јер вредно је да о овој лепој забави и други знају. — У Лалићу је ово била прва забава. Мора се признати, да је много радио на овој забави млади учитељ Жарко Чичовачки, који је тек ове године у Лалић дошао, као заменик учитељ, и који је својим истрајним радом много признања заслужио. Надамо се, да ће касније и као изабран учитељ још са већим одушевљењем радити и свом учитељском позиву свагда и ван школе одговарати.

Похвалити се има и рад учитељице В. Симендић, која је малу децу изван школских часова са великом вредноћом извежбала, да покажу, да они још у младом добу хоће да постигну оно што се данашњим даном од сваког одраслог тражи. Како учитељима тако и деци кличемо: „Живели!“ Само да нас што чешће изненаде са тако лепом и поучном забавом. Од чистог прихода заодеће се сирота деца.

Вести из места и са стране.

Отварање српског народног црквеног сабора.

Из Карловаца јављају, да ће краљевски комесар Јулије Рохоњи доћи у Карловце у недељу 1. (14.) маја о. г. у 1 час после подне. При дочеку кр. комесара неће бити свечаности На карловачкој станици дочекаће га и поздравити само четири представника грађанских и војничких власти. Саборске седнице отвориће се у понедељак 2. (15.) маја о. г. у 10 часова пре подне.

Пазимо на бирачке листе.

Од 5. до 25. маја по нов. кал. биће изложене на увид бирачке листине у Новом Саду и то у бележничком звању пре подне од 8 до 12 часова, где их сваки може прегледати, а од 2 до 6 часова после подне може је и преписивати. Обраћамо пажњу Срба у Новом Саду и у другим местима, да прегледају бирачке листине и да сваки своје право рекламира али и да припази, да се у бирачку листу не уврштују особе, које немају бирачко право и тако Срби потисну.

Сташа Бинички у Митровици.

Српска Трговачка Омладина у Митровици приређује 4. јуна о. г. на католичке Духове IV. конгрес свих организованих Трговачких Омладина у Српству.

На позив управе митровачке Српске Трговачке Омладине, одазвала се између осталих и Београдска Трговачка Омладина, која исти дан долази посебном лађом из Београда, уз пријатељско суделовање српске војне краљеве гарде музике, на челу са својим чувеним капелником Сташом Биничким.

Ту се пружа прилика грађанству града Митровице и целој околини, да чује и упозна овог српског уметника и музичара.

Сташа Бинички са својим оркестром суделовао је у Земуну на забави српске женске добротворне задруге, а у Новом Саду већ неколико пута Критика чувенога нашег музичара и композитора, Исидора Бајића, најбољи је доказ ко је Бинички. Он као стручњак нема довољно речи, да опише прецизно извођење и дисциплину Биничковог оркестра, а целокупна нов садска и српска и мађарска штампа усхићена је, признаје му уметност. Ко ју је слушао у Београду на Калимегдану, Топчидеру и краљеву двору, био је усхићен, занесен и очаран, те с правом можемо рећи, да је Сташа Бинички данас први српски уметник и музичар.

Београдска трговачка омладина задужила нас је тиме много, пружајући нам прилику, да уживамо у дивној музици и милозвучним мелодијама српског уметника, које може изваћати само оркестар Сташе Биничког.

Управа српске трговачке омладине у Митровици, трудиће се да конгрес и забава буду што лепши и да донесу моралног успеха, а нарочито да боравак наших милих гостију са стране буде угодан, и да понесу лепу успомену из Митровице.

Управа српске трговачке омладине у Митровици, апелује и моли целокупно митровачко грађанство, а нарочито г-ду трговце, да нас у овоме помогну, и да својом посетом увеличају конгрес и забаву, а ми ћемо се трудити, да лепим и пријатним програмом докажемо, да смо достојни пажње и поверења.

Програм конгреса и забаве изнеће се у идућем броју.

УПРАВА
Српске Трговачке Омладине
у Митровици.

Српска брука у Далмацији.

„Дубровник“, једини српски лист у Далмацији, доноси оштар нападај против дра Александра Митровића, адвоката у Херцегновоме и српског народног посланика у далматинском сабору, јер да је себи задржао 1000 круна, које му је београдски трговац Драгутин Н. Ђукановић дао да их понесе и преда уредништву муслиманског листа „Мусавату“ (онда се налазило у Мостару). То је и на суду доказано, а тужио га је др. Р. Сарделић, адвокат которски. Митровић је недавно издао у Новом Саду брошуру, у којој напада Р. Сарделића, кога назива агентом босанске владе. Међутим прави је повод свађи отимање за бококоторским посланичким мандатом у бечком царевинском већу, за који су се отимали многи, па међу њима и Сарделић и Митровић. У својој брошури Митровић се жали, да га аустријска полиција прогања и да га је по њеној жељи и суд осудио због оне 1000 круна, само да му се онемогући избор за посланика. Полиција је против Митровића предобила један део штампе, па чак и београдску „Самоуправу“. Док је пријатељима Митровић приказиван као лупеж, дефраудант и плаћеник аустријске полиције, дотле се полицији дојављивало, да је велики Србин и да ће ускоро бити затворен ради велике издаје, јер је плаћеник Црне Горе и Србије. Митровић се жали на Србе да су гори од Цигана. На то „Дубровник“ износи тужбу коју је Сарделић поднео суду и тврди, да је Митровић једна од љутих рана на приморском, а нарочито на бокешком Српству. Место да се скрије далеко од света, он ради против народних интереса. Последње му је дело српска брука и братска свађа Срба у Боки и најпоследње брошура, коју је ових дана издао у 1500 примерака те разаслао по Боки Которској. — Ову немилу појаву бележимо по својој новинарској дужности а пратићемо развој догађаја.

Буњевци у Бији.

Пишу нам из Суботице: Ових дана подигла се у неким мађарским листовима ужасна дрека на бајског капелника Будановића, који је Буњевац. Веле, да је у једном суботичком листу увредио неке римокатолике, који су суделовали на забави, приређеној у корист оргуља за римокатоличку цркву. Купљени су одмах потписи за молбу, да се Будановић одмах уклони из Баје, јер је опасан и зато, што је основао буњевачку читаоницу, у којој дражи домољубиве Буњевце против Мађара. У Бији по званичној статистици било је 1900. године 2200 Буњеваца, а 16.000 Мађара, у које су убројани и Јевреји, око две хиљаде на броју. У ту се ствар умешао и бајски парох Војник, који је такођер Буњевац, па је осудио тон и начин Будановићевог нападаја на оне римокатолике, који се старају за реформатске оргуље. Будановића хвале у листу „Бачкаји Напло“ као доброг домољуба, који је основао буњевачку читаоницу са 200 чланова, а набавио је већ земљиште и новац за читаонички дом. Неки и сувише ревносни домољуби праве од те читаонице баука, али Буњевци и не знају шта је панславизам, а Будановић не зове у помоћ агитаторе из Србије. У буњевачкој читаоници има само два буњевачка и два мађарска католичка листа. Зар се Буњевцима сме забрањивати да читају недељом, кад се то не пречи другима? Тако пише суботички лист „Бачкаји Напло“ циљајући на неке ревносне јеврејске новинаре. (Будановић је био капелан у Новом Саду, а свуда се истицао као Буњевац. Ур.)

Ракија.

Пишу нам из Купинова: На Ђурђев-дан

око 6 сати пред вече у биртији Љубе Ћирића, неки обућарски момак Никола Мрџић из Ст. Бановаца ударио је ножем у сред срца овдашњег становника Ђоку Грујичића. Ударио га је само зато, што је Ђока сео за његов сто. Ђока је за неколико тренутака издахнуо. Сутрадан је сахрањен уз велико саучешће целе општине, јер је Ђока, иако је сиромашак, био врло честит и поштен човек. Убицу Николу ухватио је раздражен народ и добро га излемао. Једва су га отели полицаји и затворили. Ово је већ трећи случај, да је Никола ударио ножем човека ни крива ни дужна. Таки је био и Николин отац, кога су убили оружници. Обојица су, и Никола и отац му, древни ракијаши. И на дан убиства Никола је читав дан ракијао. Проклета ракија!

Још о Соломуновој благу.

Турска влада добила је из Јерусалима извештај, да су тамо ухапсили 2 жандарма, на које је пала сумња, да су суделовали у крађи блага из Омарове џамије, о којој смо јуче опширно писали. И турски сабор је поводом једне интерпелације расправљао о тој ствари. Посланици из Јерусалима тврде, да су Енглези копали ноћу у Омаровој џамији и да су хтели да нађу блага тамо у једној гробници, која досада никада није била отварана. Они сумњиче и турске власти у Јерусалиму, да је крађа извршена са њиховим знањем. На интерпелацију њихову одговорио је турски министар унутрашњих пословова, Халил паша, и изјавио је, како је још за везирства Ћамил пашина склопљен уговор између турске владе и једног енглеског друштва, коме је на челу капетан Паркер, а по коме је уговору то енглеско друштво добило дозволу, да тражи скривено благо у јерусалимској околини. После 3. (16.) априла јавио је јерусалимски мутасериф у Цариград, како Енглези у тајности копају у Омаровој џамији. Тада је покренута истрага и испоставило се, да су Енглези поткупили једног стражара и његова сина и тако доспели у џамију. Ти стражари и једно сумњиво лице је ухапшено. Министар пориче, да је што из џамије украђено. Истрага се још води.

Хрвати у Кини.

Под тим насловом доноси званични лист хрватско-славонске владе („Народне Новине“) белешку, да је добио из Пекинга писмо од подофисирске менаже аустроугарског посланства, којим наручује, да јој се шиљу „Народне Новине“. Писмо је писано „лиепом хрваштином“, а провиђено је немачком марком. Путовало је преко Сибирије и адресовано је чисто хрватски (зар не и српски?) Уредник „Народних Новина“ усхићено довикује: Живели наши подчасници на далеком истоку! Али нису се овом писму обрадовали само званични они потајни стеклиши у уредништву „Народних Новина“. Још већма су се обрадовали у редништву „Хрватског Права“, који ће предложити, да се и Кина уврсти у оквир Велике Хрватске, пошто тамо има Хрвата, који пишу „лиепом хрваштином“. Зар то није разлог за велику радост?!

Муслимани и латиница.

Муслиманска веронаучна анкета у Сарајеву установила је што треба за предавање веронауке, али како сарајевска „Самоуправа“ јавља, анкета је посве испустила из вида ћирилицу. „Самоуправа“ на то надовезује ову замерку: „Ако већ дајемо првенство латиници као светском писму, ћирилице ипак не смемо заборавити, ако не ради чега другога, а оно ради тога што дете, кад прелази у средњу школу, мора то писмо безусловно знати.“ После 30 година окупацијоне управе муслимани су дакле присвојили латиницу, о којој нису имали ни појма пре окупације. Онда су се и они служили ћирилицом, па је и званични лист босанског вилајета штампан турским језиком и српском ћирилицом. Муслимански бегови познали су се својом посланицом – босанчицом, којој је темељ била ћирилица.

Јевтино путовање.

Београдска „Политика“ доноси ову згодну анекдоту: „Кад се ту недавно сазнало, да је један народни посланик спавао три ноћи у београдском општинском уточишту, у коме сваки сирома има права провести три ноћи преко месеца, цела Србија се згранула. Међутим тај је посланик остао у засенку. Сад други народни посланик, опет ратар, пронашао је, како се може бесплатно спавати и то не само три ноћи, него доклегод траје скупштинска сесија. Он, са својом бесплатном железничком картом, седне у 8 сати у вече у први разредни воз, који полази у унутрашњост, па спава до Лапова, где се укрштавају возови. Ту га кондуктер пробуди и он прелази у други вагон, који се враћа у Београд и ту продужује спавање спокојно као јање“.

Одговорни уредник: Мита Клицин.

Трговина.

Са житне пијаце у Будимпешти.

Млинови су купили око 15000 центи пшенице, а цена је пала са 5 потура. Пшеница је продавана по К 24·50–26·30; раж К 18·30; зоб К 19—19·80; кукуруз К 12·80.

У трговини на рок под утицајем извештаја о повољном времену пале су цене, чему је допринела много и шпекулација. Цена пшеници за мај пала је са 44, за октобар са 40, раж за октобар са 34, кукуруз за мај са 26, а за јули са 24 потуре по центи. Закључци су прављени: пшеница за мај К 24·92, за октобар К 22·50; раж за октобар К 18·52; зоб за октобар К 14·94; кукуруз за мај К 12·56, за јули К 12·88.

Донесено је у Будимпешту: 26.607 центи пшенице, 1315 центи ражи, 200 центи јечма, 8986 центи зоби, 82.542 центи кукуруза, 310 центи брашна, а извезено је: 534 центи пшенице, 101 цента ражи, 301 цента зоби, 30.448 центи кукуруза, 6151 пента брашна и 2999 центи јечма.

ПРИПОСЛАНО.*)

У 31. броју „Браника“ изашла је изјава, у којој чика Лаза Радоички тврди, да је његов пркос уток против једне трећине скупштинара правим и законитим путем текао, када га је и виша власт усвојила. То ме је и нагонило, да сам у „Застави“ написао чланак под насловом „Самосталско доба утока“, па кад чика Лаза тврди да је његов пркос уток правим и законитим путем текао: је ли истина да је писан од црквеног перовође и у црквеној писарници а да је решен само по самосталско-подрепашком одбору, док од радикала ни један одборник знао није?

Па зар је то прави и законити пут? Да, али чика Лазин! Не треба чика Лазо радити испод жита, јер се тим средствима служе само непоштени људи.

Себе чика Лаза фали како је он заслужан човек, јер је о свом трошку тражио пашу за марву. Па зар збиља баш о свом трошку? А да какав је оно новац купљен када се тражила паша? И за херцеговачку нејач чика Лаза је купио милостињу, а зар му то није дужност као Србину и као родољубу налагала?

Даље се чика Лаза фали како није дужан, па вели иако му кућа није најбоље покривена, али је зато пуна, а шта? Радикалске куће тобоже су покривене векслама. Не фали се чика Лазо, јер да ти је кућа пуна, била би и покривена, јер лако је из пуне куће иставити неку своту за оправку. Доста би зло било, иако ниси дужан, та ти си продао 6 ланаца сентомашке земље и до 2000 круна добио за земљиште, које ти је железница пресекла, па које ти се добро види? Чика Лаза истиче како незнанко и обитељ му врећа. Нека ти је жива и здрава, али је ти сам врећаш, кад си се клео пред бирачима пред избор заступства, а зар се не сећаш, шта си говорио?!

Још истиче чика Лаза како га незнанко шиље да коси трску у рит, па вели да је он ратар и да се не стиди ратарског посла. Не треба ни да се стидиш, али си се канда и стидио, кад си био у чести као шумски касир, па си носио беле рукавице.

А спомиње чика Лаза и неку реч курџон, коју је чуо од неког пријатеља. Та чика Лаза и нема својих мисли, осим кад од кога нешто чује!

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу Пр. ур. „З.“.

Паста за зубе
KALODONT
Водица за зубе
1747 12—

Част ми је јавити Вам да сам своју
АДВОКАТСКУ КАНЦЕЛАРИЈУ
у НОВОМ САДУ
у лебарској ул. бр. 42. (или Деаков трг бр. 1.)
ОТВОРИО
У Новом Саду, априла месеца 1911.
С одличним поштовањем
Др. СТЕВАН МИХАЈЛОВИЋ
адвокат.
3—3 657

Помодно-мануфактурна и кратке робе трговина
Бранка М. Спанића
у Руми
потребује два врстна, солидна и вредна
ПОМОЋНИКА,
који између 2—7 година сервирају. Знање српског, немачког и мађарског језика захтева се. Вешти аранжери излога имају првенство. Плата фикс. — Рефлектанти имају по могућности слику приложити. Ступање одмах или за 14 дана. 684 2—3.

СРБИН МАШИНИСТА!
желео би место добити за време вршидбе, на мотору или парној машини, исти је за сваку оправку способан. Обавештаје даје администрација „Заставе“. 686 1 3

Трговина шпецераја и деликатеса
потребује за први јуни п. р.
више помоћника
(тој струци вичних), и 2 из боље куће дечка за шегрте. Оферте ваља слати на фирму „Кертес Арнолд“ за
T. Leipnikera
688 1—3 Нови Сад, Ханска ул. бр. 3

АКО СТЕ ВОЉНИ
ЕКОНОМО ШТЕДЉИВУ
ТРАЈНУ
И СИГУРНУ
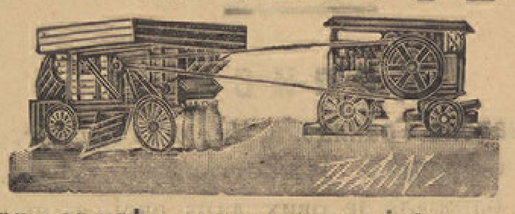
Моторну вршаћу гарнитуру за јефтину цену и под повољним, за отплату роковима уз потпуну гаранцију набавити, онда се обратите на фирму
SZÜCS ÖDÖN
Budapest, Nagymező utcza 6.
Ценовници као и предрачун на захтев шаљу се франко бадава. 331 13—20

НА РАДОСТ НОВОСАДСКИМ ДАМАМА
СТВОРИЛА СЕ
ФИЛИЈАЛА БУДИМПЕШТАНСКЕ ЧУВЕНЕ ТРГОВИНЕ ЧИПАКА
У НОВОМ САДУ, Кошут Лајоша улица бр. 48.
где су нагомилани искључиво ванредни новитети од бриселских, париских и лијонских свилених чипака.

Чипке коштају метер почевши од	2 крајц.	Модерне свиле метер почевши од	58 крајц.	Модерних свилених велова — —	9 крајц
Пантљике коштају метер почевши од	3 крајц.	Пар рукавица коштају почевши од	17 крајц.	Помодних шалова комад — —	68 крајц.
Шпиценштоф кошта мет. почевши од	23 крајц.	Пар чарапа коштају почевши од	19 крајц.	Француског плат. за хаљ. у свим бојама	34 крајц.

Нарочити шпецијалитети у белом рубљу за женске. Особитих чипканих за на врат марама, ауфпуца за хаљине, завеса и сунцобрана. Велепоштованим дамама учтиво обраћам пажњу на своје богате излоге, у којима су на изложеним стварима истављене јефтине цене.
НИКО НИЈЕ ОБВЕЗАН ДА ПАЗАРИ.
629 6—10

Насиља алмажанско-подрепашка.

Дана 4.|17. априла т. г. одржан је у Темишвару-граду избор једне трећине скупштинара, где је уз употребу насиља и незаконитости са 5 гласова већине продрла листа подрепашка.

Ми ћемо да опишемо, шта је томе избору претходило и како је могуће било, да алмажано-подрепаши до „победе“ дођу.

Када је лане наш народно-црквени Сабор сазван, добила је и наша градска црквена општина налог, да учини припреме за избор посланика, наиме да састави листу бирача. Црквени одбор је овом налогу и одговорио и од њега састављену листу бирача истакао је на јавном месту и публиковањем у цркви позвао је све оне, који нису у листу бирача уведени а мисле да на то права имају, да по смислу постојећег изборног реда §. своје рекламације у року од 8 дана поднесу. Услед овог позива поднесу њих 43 овдашњих Срба становника писмене рекламације где су исказали, да сва својства, која су за бираче законом прописана. имају, па су молили да их црквени одбор у листу бирача уврсти. Црквени одбор и односно његови поједини чланови познавајући рекламанте лично и уверивши се из дотичних радничких и војничких књижица, да су православне вере, да су прешли 24 годину и да више од 6 година овде у Темишвару по територији градске црквене општине са намером стална пребивања станују, уврстио је поменута 43 бирача у бирачку листу, и то нарочито из разлога тога, што изборни ред §9. се наређује, да се дотични рекламан мора по смислу. прев краљ. рескрипта П. део § 6., претходно пароху приказати и тамо бирачко својство доказати.

Но сад долази чудо нечувено! Прота парох Јован Новаковић, место да је у своме делокругу испитивао, да ли речена 43 становника имају бирачка својства, па да своје приговоре против увртшења ова 43 бирача у бирачку листу црквеном одбору поднесе, он се одмах сутра дан притужио епарх. адм. одбору темишварском и молио да се речених 43 бирача из листе бирачке бришу, и то зато, јер ови нису се по смислу превишњег краљ. рескрипта П. део § 6. претходно њему пријавили и доставерно исказали, да имају бирачка својства. На то епарх. адм. одбор у року од 3 дана донесе решење и без да је дотичне списе од црквеног одбора изискао, на једнострану молбу проте-пароха заповедио црквеном одбору, да се 43 бирача из бирачке листе бришу. Овом налогу црквени одбор, позивајући се на §§ 9 и 10 изборног реда по коме састављање листе бирача и решавање о рекламацијама у његов делокруг као прве инстанције спада, није налогу епарх. одбора задоста учинио т. ј. није речених 43 бирача из листе бирачке брисао, него је остао при првобитном свом решењу. На то се епарх. адм. одбор, заслепљен својом партајском страшћу, ужасно разгњеви па одреди против црквеног одбора због непослушности и ренитенције дисциплинарну истрагу. Ова је о трошку црквене општине спроведена. А како? Место да се личним преслушавањем речена 43 бирача испитивало, да ли они имају законом прописана својства за бираче, испоставило се, који су од одборника били у седници, када је решење, по коме црквени одбор није хтео своје законито првостепено решење да поруши, донесено, па је на темељу те истраге ново решење донесено, којим је црквеним одбору поново најстрожије под теретом суспензије заповеђено да се речена 43 бирача из бирачке листе бришу, а дотични чланови црквенога одбора, који су при донашању реченог одборског решења учествовали, осуђени су због непослушности и ренитенције на укор и на снашање истражних трошкова.

Црквени одбор оваким насиљем принуђен, ма да су осуђени чланови црквеног одбора против оваког решења свој уток праводобно поднели, морао је речена 43 бирача из бирачке листе да брише, те је овом насилно окрњеном листом бирача спроведен дана 4. (17.) априла т. г. избор једне трећине скупштинара.

Ето, тако су алмажани и подрепаши до „победе“ дошли. Тим својим насиљем успели су, да осујете избор Михајла Гардиновачког, бившег потпредседника црквене општине, који има велике заслуге за нашу општину, Душана Берића, дугогодишњег перовође и других честитих људи, а увукли су у политичку управу људе као што су Милан Мађарев, Мита Деспотовић и слични.

Нас овако насилно поступање подрепашко неће застрашити, нити збунити. Ми ћемо уздајући се у Бога и у своју снагу, против овог насиља са законом, тим најјачим оружјем, у руци отпочети огорчену борбу. Тврдо се надамо, да ће и нашој црквеној општини Ускрс доћи и да ће истина над лажју победу однети.

Један скупштинар поднео је на темељу превишњег краљ. рескрипта II. део §. 18. приговоре против начина избора и против изабраних лица, нарочито против Милана Мађарева, Мите Деспотовића и Павла Бркића. Овај је писар епархијске управе и кортеш алмажански, управо кортеш владике Летића. Ове приговоре црквени одбор решава. Како ће црквени одбор ове приговоре решити, то не знамо. Али то извесно знамо, како ће их у другој инстанцији решити страначком страшћу заслепљени епархијски административни одбор. Знамо унапред, да ће опет бити насиља. Но ако тога буде, ми ћемо знати да нађемо пута, да се учини крај алмажанском зулуму.

Најзад за нужно налазим да овде на јавност изнесем како наш прота-парох Јован Новаковић врши своју дужност, која му је превишњим краљевским рескриптом II. део §. 6. прописана, то јест како он поступа према овдашњим становницима, који му се са молбом, да их црквеном одбору ради увртшења у листу бирача пријави,

Пре свега морамо истаћи ону врло умесну примедбу Мите Клицина, коју је он у своме тумачу наших црквено-аутономних уредаба на речени 6•§ уврстио и која гласи: „Ако би се чекало, да се сваки досељени Србин православне вере пријави пароху, многи би пропустили, да то учине, јер би на тај начин избегли сношење прореза. Зато је дужност парохова, да извести црквени одбор о сваком досељеном Србину православне вере, ако му је познато, да је доиста православне вере. Иначе треба сâм да предузме кораке, да се то званично докаже. Чим се то докаже, има се дотични уврстити у ред чланова општине и оптеретити прирезом (код нас у Темишвару још за сада прореза нема), ма да је и пропустио, да се пријави“.

А како поступа наш партајском страшћу заслепљени прота-парох Јован Новаковић? Кад му који овдашњи Србин дође и замоли га, да га црквеном одбору пријави и овај у листу бирача уведе, а он га пита: „А ко Вас је послао к мени?“ Па када чује да га је један о коме он мисли да припада радикалној странци, к њему упутио, а он ће тек преко наочара: „А имате ли крштено писмо и сведоџбу магистрата да сте Србин православне вере и да овде у Темишвару више од 6 недеља са немером сталног пребивања станујете?“ А бирач ће му на то: „Ја господине! Крштеног писма пошто нисам овде рођен а и магистратске сведоџбе немам, јер је набавка ових исправа са великим трудом и трошком скопчана, а ја сам сиромах човек — имам децу па не могу да трошим. Него ево Вам моје радничке књиге или војничког буквара, из ових можете се уверити, колико имам година и да сам Србин православне вере, а кад будете светили богојављенску водицу ја станујем тамо и тамо, онда се можете уверити да овде у Темишвару више од 6 недеља станујем.“ „Нема ту ништа“ — вели прота — „мени крштено писмо и сведоџба магистрата треба!“ На то њему несуђени бирач: „Ех господине прото! Кад је то уписивање са таким тешкоћама скопчано, аратос ти и те црквене општине и бирачког права. Збогом“!

Тако поступа прота код таквог Србина где слути да је радикал, а кад му кога са препоруком из владичиног двора пошљу, ту не треба ни крштеног писма нити магистратске сведоџбе.

Ето таковим насиљем и смицалицама су алмажани и подрепаши у темишварско-градској српској црквеној општини до своје срамне „победе“ дошли!

Д

Учитељско питање у краљевини Хрватској и Славонији.

Ово кобно питање протеже се од године 1888. и никако се не скида са дневнога реда, и неће се ни скинути све дотле, док се правично берива учитељска за краљевину Хрватску и Славонију не уреде, и док се не среди његов правни положај и као човека и као чиновника.

Школски закон од године 1874. био је доста либералан и одговарао је ондашњем времену. Тај закон одређивао је за учитељство у Хрватској и Славонији 30 година службе; а темељна плата делила се у 4 категорије: прва са 1400 К; друга са 1200 К; трећа са 1000 К и четврта са 800 К и 10% од постигнуте плате повишица сваких 5 година.

Народна пословица каже: Што један луд човек поради, то стотину паметних не исправише!

Тадање учитељство није могло гледати хладнокрвно како се народ и српски и хрватски тиранише од грофа Куен-Хедерварија, тадањега бана и његових доглавника, те је као један човек прешав у опозицију — почело на свима линијама систематски тиранију сузбијати. Требало је много времена, много самопрегоревања, много жртава допринети, док се његов режим оборио. Хедервари да се освети учитељству у Хрватској и Славонији за тај његов тежак и патријотски рад; доведе неког смушеног човека за одјелног предстојника на богоштовју и настави у особи дра Исе Кршњавог — коме прва задаћа беше укинути школски закон од године 1874. и донесе овај постојећи и данас школски закон од 1888. године, којим је одређена служба учитељска 40 година, а плата изједначена и снижена на 800 К темељне плате и забрани учитељицама удају, а то је ругло 20-тог века — које се противи закону божјем, природном и човечјем!

Шта је хтео Хедервари с тим законом да постигне?

Да убије дух у учитељству, да га до скота понизи и материјално упропасти! А није тај тиранин помишљао, да ће се тим начином посредно полако али сигурно уз учитељство и сам народ у краљевини Хрватској и Славонији сатрти и убити! Јер, освештана је истина: Што је народ просвећенији, тим је држава напреднија; а напредак доноси сталност у карактеру, пробуђује се у народу самосвест а баш ти моменти су у једном народу најчвршћи стубови једне државе.

О томе су требали наши оци домовине озбиљно размишљати, па онда не би могли донети овако шкандалозан школски закон од 1888. године, који је њих саме пред свим образованим светом компромитовао и приказао: као људе неспособне за државне послове; као људе кратковиде — те не увиђају да ће тим законом сатрти у учитељству краљевине Хрватске и Славоније ону љубав, ведрину, задовољство и безбрижност која му је нужна при васпитању и обучавању народњег подмлатка; а што је још главније, не би дозволили, да се 23 године учитељство на очиглед целог народа бори са сиротињом и немањем.

Учитељство краљевине Хрватске и Славоније са свесним је самопрегоревањем дизало свој глас од времена до времена, да му се праведно поправи јадно материјално стање, да се прогласе слободне школе, које би образовале слободне грађане а не штребере, који који са толико цинизма и самосвести а без срца и душе могоше толико дуго време излагати мучењу целог — једног — најкориснијег сталежа у земљи; док учитељство за све то време, поред свих тих мука даје за све учињене му неправде оно што најбоље у себи има — даје душу своју своме народу преко његове омладине.

У том раздобљу од 1888. године до данас подизали су управним, — судским чиновницима и професорима у три пута плате, а учитељство је сваком приликом консеквентно дизало свој глас и упозоравало оце домовине: да је њихова света дужност, да свој народ политички узгајају и да утичу у правцу, који ће његово схваћање оплеменити и подићи на онај ниво, који је веома потребан за културан живот једнога народа. Да народ упути — да оне жртве које доприноси на олтар просвете свога народа односно свога подмлатка, — није сипање песка у море — није изгубљен новац, но уложен капитал, који ће за кратко време велике камате доносити.

Учитељство кр. Хрватске и Славоније, поуздано се надало, да ће оци домовине у том духу настојати и радити, али се у свом очекивању горко разочарало; зато и посвећујемо ове ретке образованим људима и приказујемо им податке, које је скупио наш вредни друг Јосиф Бинички председник учитељског румског удружења:

По садашњем закону добива у Хрватској и Славонији учитељ основне школе за 40 година службовања 46000 круна, а по новом закону добио би 68.000 круна. Учитељ виших народних школа добива по садашњем закону за 40 година службовања 82.800, учитељ вежбаонице 80.960 круна, по новом би закону добио први 97.600 други 105.600 круна. Док учитељ основне школе за 40 година прими 46.000 круна (по новом закону 68.000 круна), дотле тамничар добије

73.975 круна, државни учитељ у Угарској 82.000, босански учитељ 77.500, учитељ у Србији 126.352, далматински и црногорски 74.500 круна. По новом закону уплаћивао би учитељ у Хрватској и Славонији у мировински фонд сваке године по 68 круна просечно, а државни учитељ у Угарској тек К 53.25.

Стога и нови закон, који је предложила Томашићева влада, не задовољава учитеље у Хрватској и Славонији, јер би добили мање од мађарских за 14.000, од босанских за 28.045, од тамничара за 5975, од далматинских и црногорских учитеља за 6500, од учитеља у Србији за 58.325 круна. Осим тога огромни су и приноси у мировинску закладу, већи, него што их доприносе други учитељи и чиновници. Поред тога се мора одбити и пореза. Принос за мировинску закладу и порезу износи укупно 100 круна, па према томе би темељна учитељска плата била 900, а не 1000 круна, као што стоји у владином предлогу. „Стога би меродавни фактори и народни заступници требали овај пут добро пазити и наше народно учитељство изравнати у свему бар с мађарским државним учитељима", — вели Јосип Бинички (Зар се боји, да ће га напасти Ђука Михајловић као учитељску издајицу, јер Ђука тражи трипут толико. Ур. „Заставе"). У Хрватској и Славонији затварају се школе ради несташице учитељства, намештају се већ и неоспособљене особе, у учитељским се редовима губи вера у правду и настаје апатија, и зато отаџбеници: Позор! Не ваља више ни оклевати, ни превише мудровати, да се не би с нашом народном просветом догодило по оној: Roma deliberante Saguntum perit.

Ти подаци јасно илуструју, да учитељско питање у краљевини Хрватској и Славонији није више озбиљно питање бити или не бити целог једног сталежа — но, и целокупне просвете народа напоменутих краљевина.

Ту луду игру отпочела је са учитељским питањем коалиција, јер их је на разноврсне начине шест пуних година заваравала и та се сулуда тактика без зазора усвоји по свима странкама земаљског сабора, но кулминацијону тачку огорчења код учитељства нашег изазвало је несавестан и непатријотичан и сулуд рад сељачке странке а понаособ поступак њеног вође Стјепана Радића, а ништа мање немио утисак је учинила и банова наредба од 25. априла, 1911. која је издана у виду демонстрације противу свију учитеља краљевине Хрватске и Славоније.

Оци домовине! Пазите шта радите, клетва ће на вас пасти за све неправде које нанесосте у овим тешким часовима према своме увређеном и ојађеном учитељству!

Оволико за сада а ускоро још коју ћемо рећи о истом питању.

Старина Новак.

НАТЕЧАЈ.

Једној већој српској установи у Загребу потребно је више чиновника и вежбеника за књиговодство и за остале канцеларијске послове.

Плата према способности. Наступ по могућности одмах. Понуде са документима нека се поднесу најдаље до 31. о. м. по н. к. Управи Привредника у Загребу.

661 3—3

Ad. бр. М. Г. ex 1911.

ОГЛАС.

Потписана управа има на продају око 200 хектолитара доброг (новог и старог) белог и фуксет вина.

Поближа извешћа у погледу цене и др. дају се сваки дан у канцеларији манастирске управе.

Управа Манастира Грешета.

666 2—6

МАТАРУШКА БАЊА.

Веома лековита топла сумпоровита вода **(природна топлота воде 39.° С)** са лековитим блатом.

Бања је на пола сата од жељезничке станице Краљева а на подножју романтичних Столова.

СЕЗОНА ОД I. МАЈА ДО КРАЈА СЕПТЕМБРА

У Бањи има пет топлих и један млак базен; сви друштвени локали и рејон су електрично осветљени. **Цене станова су за сво време сезоне врло умерене.**

Од 1. јуна ће се ставити на расположење болесницима и каде.

Ова бања успешно лечи све врсте **ревматизма и болести зглобова и костију, ишијас, невралгије, шкрофуле, нервне, кожне и женске болести, сифилис** и т. д.

Бањски лекар је **др. Бијерани, сремски лекар.** Ближа обавештења даје **управа друштва матарушке бање — Краљево, и бањски надзорник — Матаруге.**

Гостионичар је **г. Никола Миловановић (кум-Никола),** чија је кујна одлична а цене умерене.

Краљево.

УПРАВА МАТАРУШКЕ БАЊЕ.

654 2—3

ЗА ИЗДАВАЊЕ 6 СОБА

које се налазе на првом спрату у ћурчијској улици бр. 7. поред којих има кухиња, кухиња за прање и подрум, исти се издаје од 1. августа, евентуално и пре.

У другом спрату у истој кући има за издавање 4 собе, кухиња, комора и кухиња за прање. Исти се издаје одмах.

За ближа извешћа обратити се на власника

Луку Малетића у Н. Саду.

658 2—3

ПРОДАЈА ПАРОМЛИНА.

Прво паромлинско д. д. у Ст. Пазови продаје из слободне руке свој

ПАРОМЛИН

лежећи у Ст. Пазови.

Дражба ће се обавити дана 12 (25.) маја о. г. у 10 сати пре подне у просторијама Штедионице у Ст. Пазови

Сваки дражбоватељ има пре дражбе К 10.000 у готовом новцу положити. Ближа извешћа даје.

611 2 2 **УПРАВА.**

Др. МЕД. ПУЉО

ЗУБНИ ЛЕКАР У ЗЕМУНУ

вратио се с пута и отпочео ординацију.

529 2—5

Помодно-мануфактурна, кратке и галантер јске робе трговина

Фрање Чернолке

у Руми

потребује **млађег помоћника**, који осим српског, немачки и мађарски горори. Ступити може одмах. 670 2—3

Књижарско - издавачки завод

„НАПРЕДАК"

Телефонинтерурбан бр 196.

Чек-конто кр. уг. пошт. шт. бр. 26691.

Недеља у „Напретка".

Последње књижевне приноше:

Др. Јован Радонић: Гроф Ђорђе Бранковић и његово време (издање Српске кр Академије) К 6·— у елегантном повезу К 9.

Др. Владан Ђорђевић: Европа и Балкан, књиг I. Европа и Румунија К 8·— у лепом повезу К 10·—.

Др. Т. Остојић: Живот Доси ија Обрадовића К 1·—.

Вук: Преписка, књига пета К 12·—.

Жил Пајо: Васпитање воље, превео с француског J. M. Јовановић К 2·50 у лепом повезу К 4·—.

Maksim Gorky: Trojica, preveo M. Lisičar K 2·—.

Толстој: Васкрсење, II. издање, потпуно, од руске цензуре неоштећено, превео др. J. Максимовић, у меком повезу К 5·— у лепом повезу К 7·—.

Толстој: Ана Карењина, роман у три дела, неповезано К 6·— у повезу К 9·—.

Vojnović Ivo: Novele, definitivno izdanje K 2·—.

Вукасовић: Басне К 1·—.

Krnic J.: Nuzgredni život u liepom povezu K 2·40.

Tucić Srdjan: Pod bičem života u liepom povezu K 2·40.

Petrović Petar: Ispod naših brda u liepom povezu K 2·40.

Горки М.: Мати, роман у два дела, у лепом повезу К 3·20.

Петронијевић: О новој емпиријској психологији, брошурано К 5·— у повезу К 6·—.

Алманах српских и хрватских песника и приповедача К 5·—.

Ђоровић Св.: У часовима одмора, књига IV. К 2·— у повезу К 3·20.

Скерлић: Светозар Марковић, његов живот, рад и идеје К 3·60, у лепом повезу 5·—.

Станојевић: Историја српског народа II. издања, броширана К 5·50 у веома лепом повезу К 8·—.

Поповић П.: Преглед српске књижевности К 4·—.

Стојановић: Тумачење физичких и социјалних појава, К 3·50

Ле Бон: Психологија Гомиле, II. издање; превео Ж. Живановић; К 2·50, у повезу К 4·—.

Matoš: Naši ljudi i krajevi, potraćti i pejzaži K 3·—.

Костјаковски: Испитивања о смртној казни К 3·—.

Вукова дела целокупна у нарочитом полукожном повезу К 150·—.

Вукова дела целокупна у нарочитом платненом повезу К 120·—.

Вукова дела посебице по сниженој цени: Српске народне песме, свих девет књига, неповезано за К 17·— у повезу К 25 Српске народне приповетке и загонетке К 1·50. Српске народне пословице и ријечи К 2·—. Речник српски К 10·—. Граматички и полемички списи свих пет књига К 7·50 Историјски и етнографски списи К 2·— Вукова преписка, пет књига К 50·—.

Преко „Напретка" могу се добити и сва остала пробрана књижевна и уметничка дела српска и хрватска. Књиге се шаљу уз плаћање при примању (Per Nachnachme); ако се новац унапред шаље, ваља додати 30—50 фил за поштарину.

За неколико дана развићиће се „Напретков" извештај бр. 2. који обухвата српску и хрватску књижевност.

„НАПРЕДАК" продаје само добре књиге, даје књиге и часопис се на отплату, но и књиге преко путника и повереника у кућу и на ноге. 1729 14—

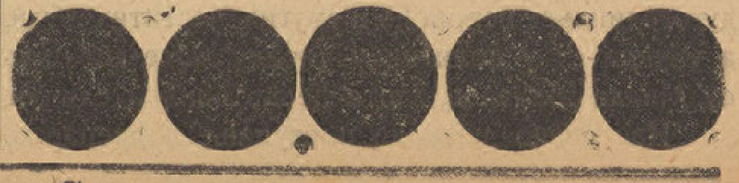

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.